

RECEIVED

APR 3 1948
LIBRARY BRANCH

Eightieth Congress of the United States of America
At the Second Session

Began and held at the City of Washington on Tuesday, the sixth day of January, one thousand nine hundred and forty-eight

AN ACT

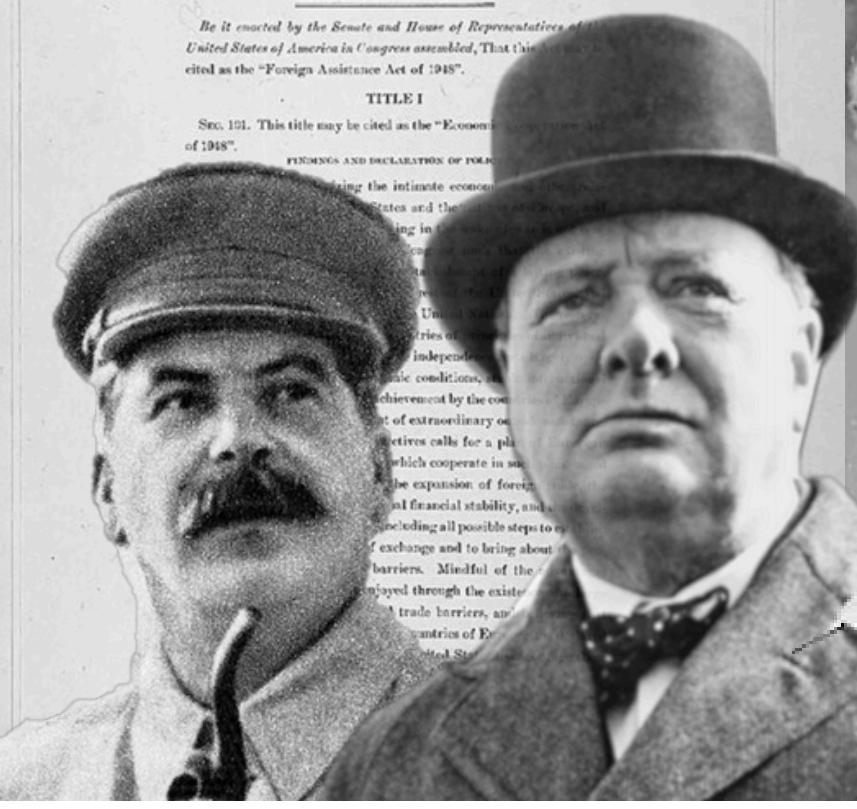
To promote world peace and the general welfare, national interest, and foreign policy of the United States through economic, financial, and other measures necessary to the maintenance of conditions abroad in which free institutions may survive and consistent with the maintenance of the strength and stability of the United States.

Be it enacted by the Senate and House of Representatives of the United States of America in Congress assembled, That this Act be and it is hereby cited as the "Foreign Assistance Act of 1948".

TITLE I

SEC. 151. This title may be cited as the "Economic Recovery Act of 1948".

FINDINGS AND DECLARATION OF POLICY
That the United States and the other countries of the Western Hemisphere are engaged in the intimate economic and financial cooperation which is essential to the achievement of the common goals of peace, stability, and independence; and that the United States has a special interest in the economic recovery of the countries of the Western Hemisphere; and that the United States has a special interest in the economic recovery of the countries of the Western Hemisphere; and that the United States has a special interest in the economic recovery of the countries of the Western Hemisphere;

Danmark i NATO

En fortælling om NATOs historie

1949 – i dag

Udgivet af
 Folk & Sikkerhed

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning.....	3
Kapitel 1: Tiden efter 2. verdenskrig.....	4
NATOs oprettelse (1945-1949).....	4
Bomber på Bornholm.....	4
• <i>Opgave 1a: De tre taler</i>	7
• <i>Opgave 1b:</i>	7
Kommunismen i Danmark.....	8
Kommunismen i Europa.....	8
• <i>Opgave 1c:</i>	8
Marshall-planen.....	9
De Forenede Nationer (FN).....	9
Optakten til oprettelsen af NATO.....	10
Påskekrisen.....	10
NATOs oprettelse.....	11
• <i>Opgave 2: Traktaten</i>	12
Kapitel 2: NATO under den kolde krig.....	13
Tiden efter en væltet mur i Berlin (1949-2001).....	13
• <i>Opgave 3: Danskernes holdning til NATO</i>	13
Tyskland bliver delt.....	14
Warszawa-pagten.....	15
Berlinmuren.....	15
Det Danske Forsvar udvides.....	16
Atomvåben.....	17
Berlinmurens fald.....	19
Warszawa-pagten opløses.....	20
Jugoslavien.....	21
NATO i kamp for allerførste gang.....	21
Kapitel 3: NATO i krig.....	23
Fra kold til varm krig (2001-2024).....	23
• <i>Opgave 4: George W. Bush' tale</i>	23
Afghanistan.....	24
• <i>Undersøg selv</i>	26
Irak.....	27
NATOs Økonomi.....	30
• <i>Opgave 5: Twitter og BNP</i>	31
NATO i dag.....	32
Kildesamling.....	35
• <i>Kilde 1</i>	35
• <i>Kilde 2 og kilde 3</i>	36
• <i>Kilde 6</i>	37
Kildehenvisninger.....	38

Indledning

Du har sikkert hørt ordet ”NATO” blive nævnt i nyhederne, af dine forældre eller af din lærer? Men hvad er det, og hvad har det dog med dig og dit liv at gøre?

Vi har i anledning af Danmarks medlemskab af NATO i 75 år udviklet et undervisningsmateriale, der forhåbentlig vil give dig et indblik i, hvad NATO er for en størrelse, men også hvordan NATO og Danmark gennem tiden har påvirket hinanden.

Vi håber, at du bliver lidt klogere på NATOs historie, og ikke mindst hvilken rolle NATO spiller for Danmark og hvad det har at gøre med din sikkerhed.

Vores rejse gennem NATOs historie starter d. 4. maj 1945, hvor Danmark efter fem års besættelse af Tyskland endelig kan fejre, at nationen atter er fri (undtagen Bornholm, der var besat frem til 5. april 1946).

Nærværende undervisningsmateriale er udgivet af foreningen Folk & Sikkerhed i anledningen af Danmarks medlemskab af NATO i 75 år.

Læs mere på www.folkogsikkerhed.dk. Her kan du også blive medlem, bestille foredrag og finde yderligere informationer om dansk forsvars, sikkerheds- og beredskabspolitik.

Udgivelsen sker med støtte fra Den A. P. Møllerske Støttefond.

**DEN A.P. MØLLERSKE
STØTTEFOND**

Indhold og layout er udviklet i samarbejde mellem Historiefidusen.dk og Fremfor.dk

Kapitel 1: Tiden efter 2. Verdenskrig

NATOS oprettelse (1945 – 1949)

Om aftenen **den 4. maj 1945** kunne man i radioen høre, at de tyske tropper i Holland, Nordvesttyskland og Danmark havde overgivet sig. Det betød at mere end fem års nazistisk besættelse af landet var slut.

Prøv selv at tænde for radioen ved at trykke på den - eller lyt med ved at scanne QR-koden her:

Fest, jubel og glæde brød ud, men hurtigt meldte en masse store spørgsmål sig.

- Hvad skulle der nu ske?
- Hvordan kunne et lille land som Danmark bevare sin suverænitet og undgå igen at blive besat?

England, USA og Sovjetunionen havde i fællesskab besejret Nazityskland, men snart viste der sig store modsætninger mellem sejrherrene. Disse modsætninger var bl.a. landenes styreform, og hvad skulle der ske med det besejrede Tyskland?

Bomber på Bornholm

I det meste af Danmark havde engelske soldater ganske fredeligt befriet landet, men på Bornholm var situationen en ganske anden. Her var det sovjetiske styrker, der havde tvunget tyskerne til at forlade øen, men først efter de bornholmske byer Rønne og Nexø var blevet bombet. Der gik 11 måneder, fra befrielsen og frem til den **5. april 1946**, hvor de sovjetiske soldater forlader Bornholm.

Billede 2 - En gruppe borgere læser om den glædelige nyhed i avisen

Billede 3 - Ødelagte huse på Bornholm efter bombardementet

Billede 4 - Winston Churchill var veteran fra 1. Verdenskrig

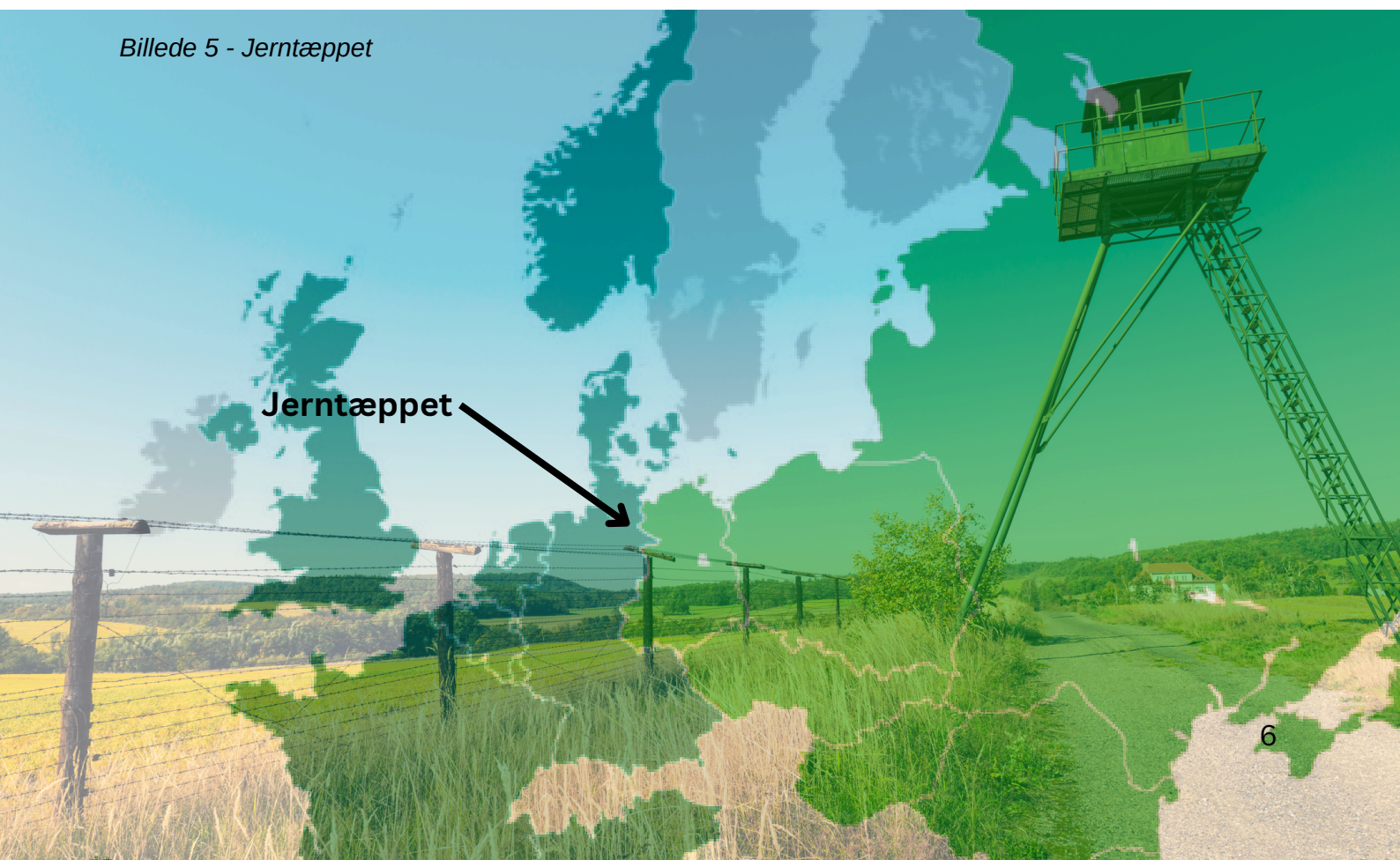
Der var dog andre steder, hvor de sovjetiske tropper blev.

Estland, Letland og Litauen, der alle havde været selvstændige lande før 2. verdenskrig, blev nu en del af Sovjetunionen. I Polen, Ungarn, Rumænien og Bulgarien blev der indsat kommunistiske ledere, som alle støttede Sovjetunionen!

Den 5. marts 1946 holdt den tidligere engelske premierminister Winston Churchill en berømt tale. Her sagde han bl.a., at et jerntæppe havde sænket sig gennem kontinentet. Et "tæppe" mellem de to supermagter USA og Sovjet.

Perioden med det såkaldte "**Jerntæppet**", anses også som den periode i historien, der omtales som "Den kolde Krig".

Dette hentyder til, at stemningen mellem de to blokke var kold, men også, at det aldrig udviklede sig til en direkte krig, mellem de to supermagter. Dette vidste ingen dog i 1946, og frygten for en ny verdenskrig var stor i perioden frem til 1990.

Billede 5 - Jerntæppet

Jerntæppet

Opgave 1 - De tre taler

Opgave 1a:

Læs kilde 1: Uddrag af Churchills ”Jerntæppe-tale” og besvar efterfølgende spørgsmålene:

1. Forklar med egne ord, hvad denne kilde handler om.
2. Med hvilke tillægsord beskriver Churchill Stalin og Sovjet-Rusland?
3. Hvad tror du, at Churchill mener med, at der er en stigende voksende kontrol fra Moskva?
4. Hvordan tror du, at Stalin reagerede på talen?

Der gik ikke lang tid, før Stalin reagerede på talen.

I et interview i den sovjetiske avis Pravda **16. marts 1946**, gav den sovjetiske leder Josef Stalin igen, og sammenlignede Churchill med selveste Hitler!

Havde du også gættet på, at Stalin ville blive så sur?

Opgave 1b:

Læs kilde 2: Et uddrag af et interviewet med den sovjetiske leder Josef Stalin, og besvar spørgsmålene:

1. Forklar med egne ord, hvad denne kilde handler om!
2. Hvorfor tror du, at Stalin inddrager Hitler og 2. verdenskrig i dette interview?
3. Hvordan forklarer Stalin den voksende sovjetiske indflydelse på regeringerne i de østeuropæiske lande?
4. Hvad synes du om dette interview – har Stalin ret/uret?
5. Hvordan tror du, at amerikanerne så på dette interview?

Billede 6 - Josef Stalin

Kommunismen i Danmark

I Danmark havde kommunismen også tilhængere.

Under 2. Verdenskrig havde tyskerne forbudt kommunistpartiet, og mange danske kommunister endte i den tyske koncentrationslejr Stutthof, hvor i alt 22 mistede livet.

Flere af de modstandsgrupper, der saboterede og bekæmpede den tyske besættelsesmagt, var også kommunistiske. Ved Folketingsvalget, efter befrielsen i 1945, fik Det Danske Kommunistiske Parti 12,5% af stemmerne, men ingen politisk indflydelse. Ved Folketingsvalget i 1947 mistede partiet halvdelen af sine folketingsmedlemmer, og det blev herefter mindre og mindre. Partiet kom under spærregrænsen i 1957, men var repræsenteret i Folketinget igen fra 1973-1979.

Kommunismen i Europa

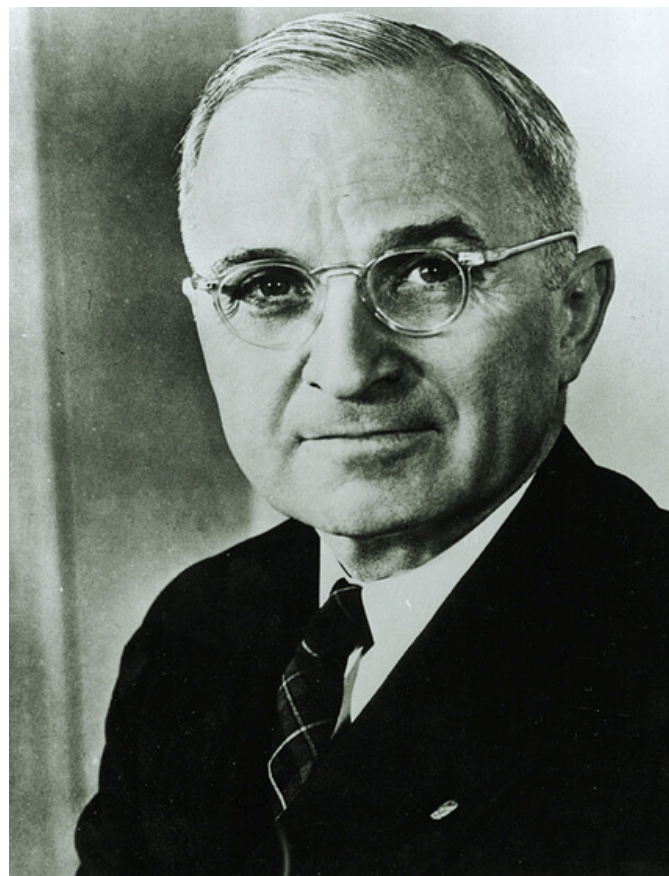
Andre steder i Europa vandt kommunismen frem efter 2. Verdenskrig.

I både Frankrig, Italien og Grækenland stod kommunismen stærkt. Amerikanerne kunne med stor bekymring konstatere dette, hvilket den 12. marts 1947 fik den amerikanske præsident, Harry Truman, til at holde en tale. I denne gjorde han det klart, at alle verdens lande skulle træffe et valg.

Opgave 1c:

Læs kilde 3: Et uddrag af den daværende amerikanske præsident Harry Trumans tale den 12. marts 1947, og besvar spørgsmålene:

1. Forklar med egne ord, hvad talen handler om.
2. Hvordan beskriver Truman de to livsformer?
3. Hvorfor tror du, at Truman opstiller disse to livsformer så forskelligt?
4. Hvilke af de to livsformer ville du vælge?

Billede 7 - Harry S. Truman

Marshall-planen

Trumans ord blev fulgt op af en stor plan, den såkaldte Marshall-plan. I **juni 1947** fremlagde den amerikanske udenrigsminister en plan. Den skulle sætte gang i genopbygningen af Europa og forbedre landenes økonomi.

Ideen med planen var, at hvis de europæiske lande handlede med hinanden og USA, ville det forbedre levevilkårene. På den måde ville Sovjetunionens kommunisme ikke være så tiltalende for borgerne. Alle lande i Europa fik tilbudt denne hjælp, men Stalin gav de østeuropæiske lande ordre på at sige nej til tilbuddet. I Vesteuropa sagde man derimod ja tak til amerikanernes tilbud.

Milliarder af dollars blev brugt på genopbygning og samhandel. Omregner man det beløb Danmark fik i perioden 1947-1952 til nutidskroner, svarer det til cirka 30 milliarder. Pengene blev primært brugt indenfor landbruget, hvor især traktorer og andre landbrugsmaskiner blev indkøbt. Disse maskiner blev oftest produceret i England og USA, og dermed kom der gang i samhandlen (mulighed for at handle med de forskellige lande).

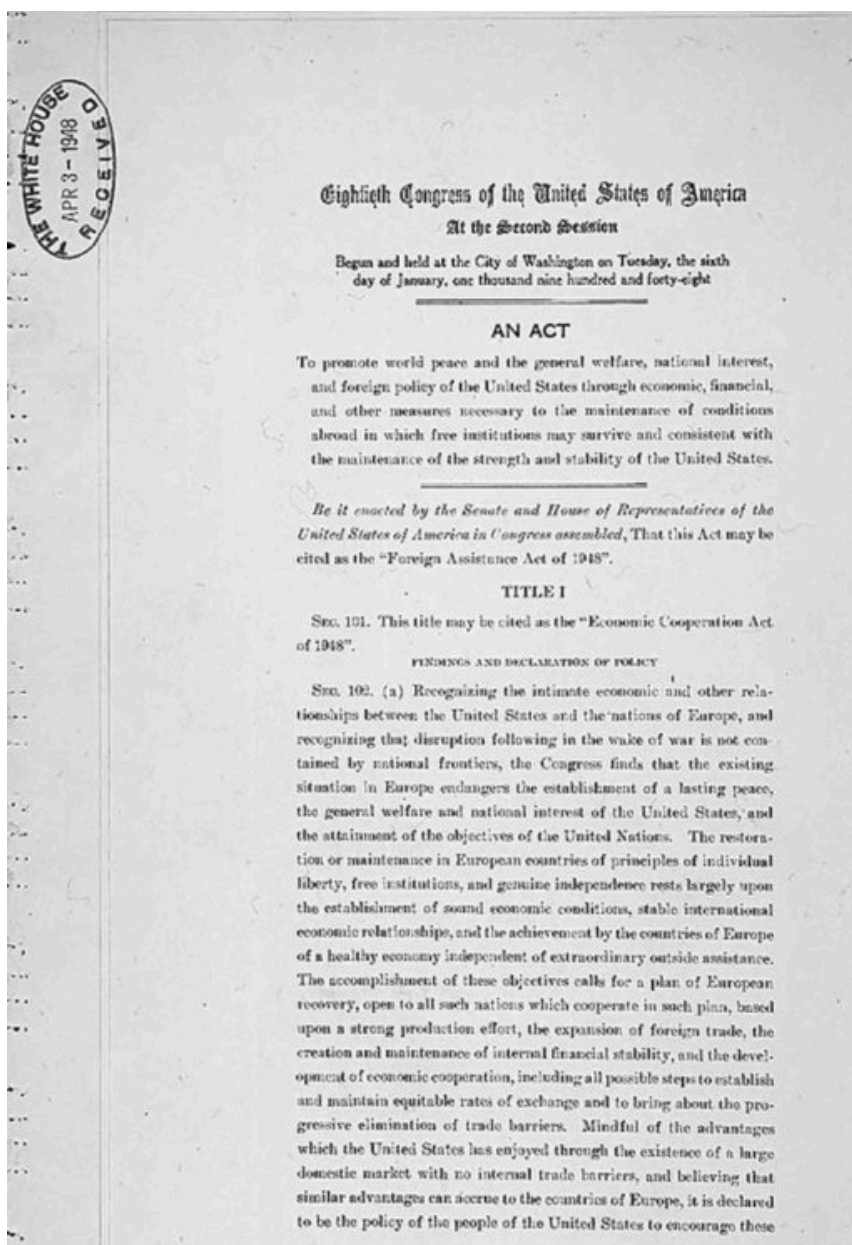
De forenede Nationer (FN)

Men én ting er samhandel, en anden er sikkerhed. De Forenede Nationer (FN) var blevet oprettet **den 24. oktober 1945**.

Målet var bl.a. at frelse kommende generationer fra krigens svøbe, som det så fint stod på det papir, 51 lande (herunder både USA, Sovjetunionen og Danmark) havde underskrevet.

Senere kom også en række menneskerettigheder fra FN.

Men det store spørgsmål var nu, om det danske medlemskab ville sikre Danmark mod krig?

Optakten til oprettelsen af NATO

I Folketinget var der et stort flertal for, at et nordisk forsvarssamarbejde skulle undersøges. På den måde kunne man også undgå at vælge side mellem Øst og Vest. Interessen for et forsvarssamarbejde i Norden var ikke så stor i de andre nordiske lande. Til gengæld gjorde en begivenhed i Østeuropa det nødvendigt for Danmark at træffe en beslutning i forhold til at vælge side mellem Øst og Vest.

Tjekkoslaviet var som eneste land i Østeuropa demokratisk. Kommunistpartiet var dog populært og fik ved det demokratiske valg i 1946, 38 procent af stemmerne, men havde ligesom i Danmark kun begrænset politisk indflydelse. I februar 1948 blev dette brutalt ændret. Et statskup startede, og kommunisterne besatte de centrale bygninger i hovedstaden Prag, og ikke-kommunistiske politikere blev anholdt.

Andre var mere "uheldige". Landets udenrigsminister og kommunist-modstander, Jan Masaryk, døde, *da han på mystisk vis faldt ud ad et vindue*. Kommunisterne havde overtaget magten i landet! Winston Churchills "jerntæppe" var blevet endnu tydeligere.

Billede 9 - Tjekkoslaviet

Påskekrisen

Selvom dette foregik langt væk fra Danmark, fik denne magtovertagelse stor betydning. Rygter om, at sovjetiske faldskærmssoldater skulle nedkastes, begyndte at løbe. Stod Danmark foran en ny invasion?

Mandag den 22. marts 1948 blev påske-orloven inddraget for de danske soldater, så de ikke kom hjem i påsken. To dage senere orienterede statsminister Hans Hedtoft om, at der var indført forhøjet beredskab for hæren og politiet.

Samme aften kunne man i radioen høre, at justitsministeren opfordrede befolkningen til at indberette alle handlinger, som kan være rettet mod den danske stats eller det danske folks sikkerhed.

Påskekrisen var på sit højeste, for hvad skulle der nu ske? Læs evt. artiklen "[Da invasionsfrygten toppede](#)".

NATOS oprettelse

Der var dog ingen sovjetiske soldater, og invasion kom ikke. Begivenhederne – både kuppet i Tjekkoslaviet og frygten for en invasion – fik dog de danske politikere til at tale om en samlet vestlig løsning omkring et forsvarssamarbejde.

Under påskekrisen havde regeringen bedt USA om våbenhjælp. **Den 5. april 1948** svarede amerikanerne, at det ikke kunne lade sig gøre. Dog havde amerikanerne noteret sig den danske forsvarsvilje. Påskekrisen viste, at fortsat dansk neutralitet for det store politiske flertal blev anset som umulig. Eftersom det nordiske forsvarssamarbejde ikke var en mulighed, blev løsningen indmeldelse i Den nordatlantiske Traktatorganisation (NATO).

Derfor var Danmark blandt de tolv stiftende medlemslande, da NATO blev etableret ved en traktatunderskrivelse i Washington **den 4. april 1949**.

Den 4. april 2024 har NATO eksisteret i 75 år.

Scan QR-koden og se hvordan det så ud da traktaten officielt blev underskrevet!

Hvad betyder NATO?

NA står for *North Atlantic (Nordatlantisk)*. Det hentyder til Atlanterhavet, og at medlemslandene støder op til dette hav. Det giver mening, når du ser klippet på QR-koden.

T står for *Treaty* - på dansk *traktat* og er et andet ord for aftale.

O står for *Organisation*, og betyder i denne forbindelse en sammenslutning af lande.

Opgave 2: Traktaten

Læs kilde 4: et uddrag af Den Nordatlantiske Traktat og besvar spørgsmålene nedenfor.

Kilde 4: Uddrag af Den Nordatlantiske Traktat, Washington (USA) den 4. april 1949.

Deltagerne i denne traktat bekræfter på ny deres tillid til formålene og grundsætningerne i De Forende Nationers pagt og deres ønske om at leve i fred med alle nationer og alle regeringer. De er fast besluttet på at sikre deres folks frihed, fælles traditioner og kultur hvilende på demokratiets og den personlige friheds grundsætning og på lov og ret. Deres stræben er at fremme stabilitet og velfærd i det nordatlantiske område. De er besluttet på at forene deres kræfter til kollektivt forsvar og til bevarelse af fred og sikkerhed....

Artikel 5

Deltagerne er enige om, at et væbnet angreb mod en eller flere af dem i Europa eller Nordamerika skal betragtes som et angreb mod dem alle. De er enige om, at hvis et angreb finder sted, skal hver af dem bistå den eller de angrebne deltagerlande ved straks at tage skridt, herunder anvendelse af væbnet magt, som hver af dem anser som nødvendige. Dette for at genoprette og opretholde det nordatlantiske områdes sikkerhed.

Kilden er sprogligt bearbejdet.

---

1. Forklar med egne ord, hvad denne kilde handler om.
2. Hvorfor tror du, at De Forende Nationer nævnes?
3. Hvad står der om forsvar og angreb fra og på andre lande?
4. Artikel 5 kaldes ofte for "musketér-edén". Undersøg, hvad det begreb betyder?

Kapitel 2: NATO under Den kolde Krig

Tiden efter en væltet mur i Berlin (1949 - 2001)

Der var ikke en folkeafstemning i forbindelse med Danmarks optagelse i NATO. Der findes forskellige meningsmålinger, som viser en stor folkelig opbakning til landets medlemskab. Dog kan der i disse målinger ses nogle forskelle i de forskellige politiske partiers holdninger til NATO.

Opgave 3: Danskernes holdning til NATO

Læs kilde 5: Læs Gallup undersøgelsen og besvar spørgsmålene.

Kilde 5: Gallup Instituttets meningsmåling på spørgsmålet: "Er De for eller imod Danmarks medlemskab af Atlantpagten?" (NATO)			
	For	Imod	Ved ikke
Danskerne samlet set:			
Marts 1949	47 %	26 %	27 %
Marts 1958	55 %	18 %	27 %
Udvalgte partiers vælgeres holdning til dansk medlemskab af NATO i marts 1949			
Socialdemokratiet	47 %	25 %	28 %
Radikale	25 %	54 %	21 %
Konservative	76 %	13 %	11 %
Venstre	59 %	14 %	27 %
Kommunister	2 %	94 %	4 %

1. Hvordan kan den store forskel på partiernes holdning til NATO i 1949 forklares?
2. Hvordan tror du danskerne i dag ville svare på spørgsmålet om dansk medlemskab af NATO?
3. Undersøg hvilke holdninger de politiske partier i dag har til dansk medlemskab af NATO.

Vidste du , at Danmark besatte Tyskland?

Dansk soldat foran det danske hovedkvarter i Tyskland.

Scan QR-koden og læs eller lyt til, en af de danske soldaters historie fra det besatte tyskland.

Fra 1947 - 1958 hjalp Danmark englænderne med at besætte Tyskland. Danskernes opgave var at opretholde ro og orden og hjælpe, det på det tidspunkt, ubevæbnede tyske politi. Dette var Danmarks første internationale og militære engagement efter 1945.

Tyskland bliver delt

Mens danskerne nu kunne kalde sig medlemmer af en international forsvarsalliance, skete der store ting syd for den danske grænse. Efter tyskernes overgivelse i **maj 1945** havde England, Frankrig, USA og Sovjetunionen inddelt Tyskland i fire besættelseszoner. Det samme var hovedstaden Berlin, trods byen lå i den sovjetiske zone. Som du kunne læse i de første tre kilder, var uenigheden blandt de fire lande stor.

Dette medførte, at de tre vestlige lande (England, Frankrig og USA) **den 23. maj 1949** slog deres besættelseszoner sammen og dannede Forbundsrepublikken Vesttyskland. Modsvaret fra sovjetisk side var oprettelsen af Den Tyske Demokratiske Republik – også kaldet DDR eller Østtyskland. Dermed var Tyskland blevet delt!

Churchills ord om, at et jerntæppe havde sænket sig igennem Europa, var for alvor blevet en realitet.

Warszawa-pagten

Modsætningerne mellem kommunismen i øst, og de mere frie samfund i vest var nu tydelige. NATO optog i 1952 Grækenland og Tyrkiet som medlemslande, men hvad skulle der ske med det delte Tyskland? Tre år senere, i 1955, blev Vesttyskland også optaget i NATO. Det trods store protester fra Sovjetunionen. Som et svar på dette blev Warszawa-pagten samme år oprettet. Dette var kommunistisk militæralliance, der udover Sovjetunionen bestod af syv andre østeuropæiske lande som bl.a. Polen, Bulgarien og Østtyskland.

*Køretøjet på billedet var en del af de danske soldaters materiel, mens de var i Tyskland. Det er produceret i Canada, var med i krigen på allieret side og efterfølgende i Den danske Brigade i Tyskland og senere en del af det danske Forsvar. Dens fulde navn er GMC PMV HJUL, C15TA 4x4 – kaldet "Mosegrisen".
Foto: privat*

Berlinmuren

Selvom grænserne mellem øst og vest efterhånden var spærrede og strengt bevogtede, var der stadig et sted, hvor man uden de store problemer kunne gå mellem øst og vest. Selvom Berlin lå i Østtyskland, var den vestlige del af byen en del af Vesttyskland. Det betød, at mange – især unge – flygtede fra øst til vest.

Denne flugt stoppede 13. august 1961. Her blev overgangene mellem øst og vest spærret med pigtråd. Et par dage efter begyndte et enormt byggeri af en mur. Med tiden blev området omkring denne mur udbygget, bl.a. med landminer, kameraovervågning, bevæbnede vagter og hunde. Enhver, der begav sig i nærheden af denne mur, blev anset som kriminel og kunne uden videre blive skudt! Berlinmuren blev et symbol på en delt by, et delt Europa og en delt verden.

Det danske forsvar udvides

Det var ikke kun i Berlin der blev bygget. Da Danmark blev medlem af NATO, skulle det danske forsvar udbygges. Både på **Stevns** og på **Langeland** blev der i starten af 1950'erne bygget store militære anlæg. Disse havde til formål at overvåge sejladsen af Øresund og Storebælt. Desuden var begge anlæg udstyret med forskellige kanoner, der kunne beskyde Warszawa-pagtens skibe og soldater, hvis krigen kom.

Et tredje sted i landet, ved **Finderup**, nær Viborg, blev en 5.400 kvadratmeter stor NATO-bunker bygget. I denne atombombesikrede bunker blev installeret avanceret udstyr, der kunne overvåge luftrummet over det nordlige NATO. Hvis der herfra blev observeret fjendtlige fly, kunne der hurtigt gives besked til den nærliggende flystation og danske kampfly. Disse fly kunne herefter tage kampen om imod fjenden. Denne bunker var dagligt bemandedet med omkring 130 militær- og civilfolk.

Billede 11 - NATO-bunkeren Finderup

I Rold Skov i Nordjylland startede i 1963 byggeriet af REGAN Vest. Formålet med denne bunker var, at Regeringen og Kongehusets overhoved, skulle lede landet videre herfra, hvis en krig gjorde det for usikkert at blive i København. Baggrunden for disse byggerier var en frygt for et angreb fra Warszawa-pagten. Disse enorme byggerier viser også, hvor alvorligt både Danmark og resten af NATO tog situationen under "Den kolde krig".

Atomvåben

Netop denne konflikt mellem de to supermagter blev for alvor iskold i begyndelsen af 1979. Her invaderede Sovjetunionen Afghanistan for at støtte det kommunistiske styre.

Det fik bl.a. den amerikanske præsident Ronald Reagan til at omtale Sovjetunionen som **"Ondskabens Imperium"**.

Hurtigt spørgsmål?

Tag et tilbageblik på kilde 5.

Kan partiernes holdning i 1949 til NATO-medlemskabet fortælle noget om deres mening om atomvåben i Danmark i 1980'erne?

Billede 12 - Ronald Reagan

I Europa blev der opstillet endnu flere atomvåben på begge sider af Jerntæppet. Men ikke i Danmark. Her var der storpolitisk uenighed. Socialdemokratiet var imod opstillingen af raketter. Det samme var en lang række fredsbevægelser, som ønskede Danmark som en atomvåbenfri zone. Selvom De Konservative overtog regeringsmagten i 1982, lykkedes det Socialdemokratiet med hjælp fra Det Radikale Venstre og partierne udenfor regeringen at få indført en række danske undtagelser i NATO-samarbejdet. Det betød, at der ikke opstillet atomvåben på dansk jord.

Atomprøvesprægning

Det gjorde der til gengæld mange andre steder. Rundt om i Europa og USA stod nu tusindvis af atomvåben. I midten af 1980'erne brugte Sovjetunionen op imod 25 procent af landets bruttonationalprodukt på militære udgifter. Dette var en enorm økonomisk belastning og da Michail Gorbatsjov blev leder af kommunistpartiet i Sovjetunionen i 1985, kunne han godt regne ud, at landet ikke havde råd til dette våbenkapløb imod USA. Derfor mødtes de to præsidenter, Reagan og Gorbatsjov, i 1987. På dette topmøde blev en nedrustningsaftale underskrevet. Dermed begyndte optimismen så småt at brede sig.

Kunne en atom-verdenskrig mellem øst og vest undgås?

Berlinmurens fald

Den 7. oktober 1989 deltog Gorbatsjov i fejringen af Østtysklands 40 års grundlæggelse. Stemningen mellem den sovjetiske og østtyske leder var dog dårlig. Grunden til dette var, at Ungarn måneden før havde åbnet grænserne til Østrig. Det betød, at mange østtyskere rejste til Ungarn og via Østrig kunne flygte til Vesttyskland. Dette var det første hul i Jerntæppet. Fra østtysk side ønskede man, at Sovjetunionen skulle tvinge Ungarn til at lukke grænsen til Østrig. På den måde kunne østtyskerne ikke flygte til vesten. Gorbatsjov ønskede dog ikke at tvinge den ungarske regering til at lukke dets grænser. Det kommunistiske styre i Østtyskland var nu presset. Store demonstrationer bredte sig.

Dette kulminerede **den 9. november 1989**.

Den 9. november 1989

Denne aften brød tusindvis af østberlinere igennem muren, og blev modtaget med åbne arme på den anden side

Scan koden og se video fra dengang

Billede 13 - Berlinmuren 1989

Tusindvis af østberlinere strømmede imod Berlinmuren – og grænsevagterne gjorde ingen modstand. Almindelige østtyskere kravlede over muren.

40 års adskillelse mellem Øst- og Vestberlin var på et øjeblik forsvundet.

Herefter gik det stærkt. Øst- og Vesttyskland blev igen samlet og genforenet i oktober 1990.

Warszawa-pagten opløses

I Sovjetunionen var modsætningerne mellem Gorbatsjovs måder at nytænke kommunismen og de gamle kommunister i partiet store. I august 1991 blev Gorbatsjov forsøgt afsat. Det kup mislykkedes, men hans magt var efterhånden alvorligt svækket. Det var dog ikke de gamle kommunister der havde fået mere magt. Tværtimod var det politikere som Boris Jeltsin, som kritiserede Gorbatsjovs reformer for at være alt for små.

Efter en højdramatisk tid, blev Sovjetunionen i december 1991 opløst, og de mange stater, fx Estland, Letland, Litauen og Ukraine, blev selvstændige. Warszawa-pagten forsvandt, mens NATO bestod. En altødelæggende verdenskrig var forhindret.

Den kolde Krig var slut, men kort tid efter udbrød der krig et sted i Europa – og danske soldater måtte for første gang i kamp for NATO.

Jugoslavien

Efter 2. verdenskrig var Jugoslaven blevet oprettet. Det var et land bestående af række delrepublikker som bl.a. Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina og Serbien.

Landets diktator, Joseph Tito, havde lykkedes med at holde denne nye stat samlet trods de mange modsætninger, der var mellem de forskellige republikker. Selvom landet lå i Østeuropa, var landet neutralt, og hverken en del af NATO eller Warszawa-pagten.

Billede 14 - Kort over Jugoslavien

Billede 15 - Joseph Tito

NATO i kamp for allerførste gang

Joseph Tito dør i 1980. Efter hans død var sammenholdet mellem delrepublikkerne blevet svagere og svagere.

Da man så, hvordan landene i det tidligere Sovjetunionen var blevet selvstændige, (de lande der var en del af Warszawa-pagten) fik Slovenien og Kroatien samme tanker.

I juni 1991 meldte de to lande sig ud af Jugoslaven, hvilket fik serberne, som ønskede at bevare landet samlet, til at angribe disse.

Det blev en blodig og forfærdelig borgerkrig. Den medførte, at FN's sikkerhedsråd udsendte fredsbevarende styrker til området, heriblandt også 940 danske soldater, som blev sendt afsted umiddelbart efter sommerferien i 1991 med et FN mandat i ryggen.

På www.udsendtafdanmark.dk kan du finde en lang række personlige beretninger fra de danske soldater, der var udsendt til Balkan

Dette var en farlig opgave, som samlet set kostede fire danske soldater livet. I første omgang var de danske styrker sendt afsted som en fredsbevarende styrke og havde ikke mandat til at skyde igen - men dette ændrede sig, da Danmark trådte i karakter den 29. april 1994 med operation Bøllebank.

Efter da skiftede de danske styrker FNs blå baretter ud og blev en fredsskabende styrke med et NATO mandat i ryggen og missionerne gik fra at være FN missioner til NATO missioner.

NATO kom i direkte kampe for første gang nogensinde siden dets oprettelse. Det skete da NATO-kampfly nedskød fire serbiske bombefly den 28. februar 1994. NATO havde bevist sin styrke, mens FN's fredsbevarende styrker havde det svært. Bl.a. skete en af de værste krigsforbrydelser i Europa siden 2. verdenskrig i byen Srebrenica. Her blev over 8.000 bosniske muslimer dræbt af serbiske styrker, mens de var under beskyttelse af FN-styrker.

Dette fik FN til at bede NATO om yderligere hjælp og støtte. Derfor bombede omkring 400 NATO-kampfly fra 15 forskellige lande i perioden 30. august - 20. september 1995 serbiske mål.

Dette var en af årsagerne til, at fredsforhandlingerne mellem parterne kunne begynde, og de resulterede i underskrivelsen af en fredsftale i december 1995.

Vidste du, at det i 2025 er 30 år siden, at Dayton-aftalen blev underskrevet.

En aftale, der var med til at skabe freden på Balkan.

Aftalen blev underskrevet i Paris den 14. december 1995 af Republikken Bosnien og Hercegovina, det resterende Jugoslavien (Serbien og Montenegro) og Kroatien.

Herefter blev der indsat 60.000 NATO-soldater.

Kroatien blev i øvrigt medlem af NATO i 2009, men inden da var NATO blevet angrebet – endda i det allerstærkeste medlemsland.

Kapitel 3: NATO i krig

Fra kold til varm krig (2001 – i dag)

Der er dage, der ændrede verdenshistorien. I det forrige afsnit læste du om **den 9. november 1989**, hvor Berlinmuren faldt. Det blev slutningen på Den kolde Krig. Tirsdag, **den 11. september 2001** blev en brutal start på en ny tid, hvor danske soldater kom i kamp langt fra landets grænser.

Den 11. september 2001 blev USA ramt af verdenshistoriens mest dødelige terrorangreb.

Fire passagerfly var blevet kapret af al-Qaeda terrorister. To af flyene bragede ind i henholdsvis nord- og sydtårnet af World Trade Center i New York, og begge skyskrabere styrtede sammen. Det tredje fly ramte det amerikanske militærs hovedkvarter Pentagon, mens det sidste fly styrtede ned på en mark i Pennsylvania, fordi det var lykkedes passagerne at overmande terroristerne.

Al-Qaedas plan var, at dette fly skulle have ramt Det Hvide Hus i Washington.

I alt omkom næsten **3.000 amerikanere** under disse terrorangreb. USA og hele den vestlige verden var i chok.

Det, som aldrig var sket under Den kolde Krig, var sket en tirsdag i september. Med angrebet på USA var NATO blevet angrebet.

Men hvem var fjenden, og hvordan skulle dette angreb gengældes?

Opgave 4: George W. Bush' tale

Læs kilde 6: Daværende præsident i USA George W. Bush' tale til den amerikanske kongres og besvar spørgsmålene.

1. Forklar med egne ord, hvad denne kilde handler om.
2. Hvem giver George W. Bush skylden for angrebene i USA?
3. Hvilke "internationale organisationer" tror du, George W. Bush tænker på, når han siger disse "allerede har tilkendegivet deres sympati og støtte"?
4. Hvad mener George W. Bush med at; "I (er) med os, eller også er I med terroristerne"?

Afghanistan

Afghanistan blev pludselig verdens centrum, men hvad var det for et land?

Billede 16 - Kort over Afghanistan

Billede 17 - Kort over Afghanistan

Du har tidligere læst, at Sovjetunionen i 1979 havde invaderet landet for at støtte det kommunistiske styre. I 1992 var dette styre – præcis ligesom Sovjetunionen – brudt sammen. En blodig borgerkrig der varede i flere år, udbrød.

En af parterne i borgerkrigen var **Taliban**.

Talibanerne ønskede at indføre en ekstrem islamistisk stat. De lovede fred og orden. Samtidig skulle der indføres strenge love, som bl.a. gjorde, at kvinder skulle være fuldstændig tildækkede, når de gik på gaden, ligesom alle mænd skulle have langt skæg.

Det var også i denne periode, at al-Qaedas leder, Osama bin Laden, vendte tilbage til landet.

Vidste du, at Afghanistan var et yndet rejsemål i 1960'erne og at mange kvinder i Afghanistan var vestligt klædt med korte kjoler og uden tørklæde?

Afghanske kvinder i 1970'erne.

Osama bin Laden oprettede træningslejre for islamistiske terrorister. Nogle af disse lejre havde amerikanerne i 1998 forsøgt at bombe. Det var som hævn for al-Qaedas angreb på de amerikanske ambassader i Kenya og Tanzania. Taliban kontrollerede efterhånden det meste af Afghanistan omkring år 2001.

Det ændrede sig i tiden efter **den 11. september 2001**. De krav, som den amerikanske præsident havde fremsagt i sin tale til den amerikanske kongres (kilde 6) blev ikke opfyldt. Derfor startede USA **den 7. oktober 2001** bombardementer mod Taliban. Målet var at fange Osama bin Laden, ødelægge al-Qaeda og fjerne Taliban-regimet.

Det sidste lykkedes tilsyneladende hurtigt. I december var Taliban-styret fjernet fra hovedstaden Kabul, men talibanerne fortsatte med at bekæmpe de amerikanske styrke andre steder i det store land.

Hvad er al-Qaeda?

Al-Qaeda er en gruppe, hvis mål er at fjerne amerikansk og vestlig indflydelse i Mellemøsten. I 1998 skrev de bl.a. [det er] *en muslims pligt at dræbe amerikanere, civile som militære, samt deres allierede over hele verden.*

Al-Qaeda blev stiftet af Osama bin Laden. Han kom fra en rig familie i Saudi-Arabien og kæmpede i slutningen af 1980'erne mod det kommunistiske styre i Afghanistan. Senere boede han i Sudan i Afrika, hvorfra han støttede terrorangrebene mod de amerikanske ambassader i Kenya og Tanzania. Osama bin Laden blev dræbt af amerikanske specialtropper den 2. maj 2011. Al-Qaeda eksisterer stadig, men udgør ikke samme trussel som tidligere.

Billede 19 - Osama bin Laden

Du har tidligere læst om NATO-traktatens artikel 5, den såkaldte "musketér-ed". 14. december 2001 sagde et bredt folketingsflertal derfor ja til, at Jægerkorpset og Frømandskorpset skulle støtte den amerikanske mission i Afghanistan.

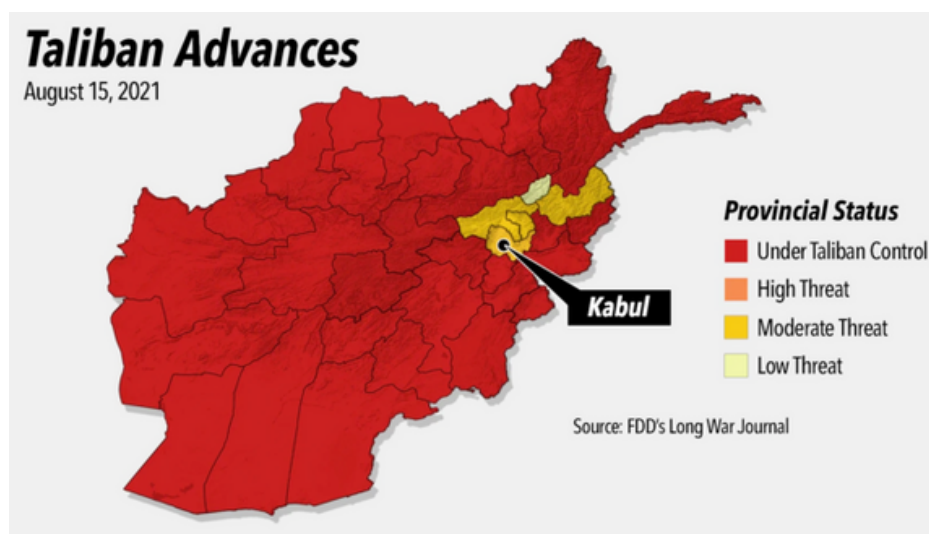
Scan QR-koden og hør den daværende chef for Jægerkorpset, Frank Lissner, fortælle om hvordan danske specialenheder kom i aktion, i Afghanistan i starten af 2002.

Den danske udenrigs- og sikkerhedspolitik havde ændret sig. Væk var 1980'ernes mange NATO-forbehold. Venstre og Konservative dannede regering i perioden fra 27. november 2001 og næsten ti år frem. Her var samarbejdet med USA tættere end nogensinde før. Målet var at fremme frihed og demokrati rundt om i verden. Derfor deltog Danmark også i USA's krig imod Irak, som startede i foråret 2003, men mere om dette senere.

Den danske militære indsats i Afghanistan varede frem til 2021. I de næsten 20 år, missionen varede, var omkring 12.000 danske soldater udsendt. 44 danske soldater blev dræbt. Alt i alt havde Danmark indsat det højeste antal soldater og havde de højeste tabstal målt pr. indbygger sammenlignet med de andre troppebidragende lande. Ved udgangen af 2014 overtog de afghanske sikkerhedsstyrker ansvaret for landets sikkerhed. Dog blev NATO-styrker i landet frem til 2021, hvor den afghanske hær fik overdraget det endelige ansvar for landets sikkerhed.

I takt med NATOs tilbagetrækning generobrede Taliban mere og mere terræn, og i august 2021 lykkedes det Taliban at erobre magten i Afghanistan efter 20 års krig.

Billede 20 - Afghanistan, august 2021

Undersøg selv!

I august 2021 genvandt Taliban magten i Afghanistan. Dette medførte en stor debat – både i Danmark og i resten af NATO – havde den store indsats været det hele værd?

Undersøg hvilke holdninger og argumenter, der blev brugt i denne diskussion. Hvad synes du selv?

Irak

Som tidligere nævnt ændredes den danske udenrigs- og sikkerhedspolitik i starten af 00'erne.

Det tydeligste eksempel på dette var, da et politisk flertal sendte danske soldater til Irak i 2003.

Baggrunden for dette var primært, at USA mente landet og deres leder, Saddam Hussein, rådede over masseødelæggelsesvåben, og der var forbindelser mellem landet og al-Qaeda.

Billede 21 - Kort over Irak

USA frygtede, at disse masseødelæggelsesvåben kunne falde i al-Quedas hænder.

Det lykkedes dog ikke amerikanerne at få FN's støtte til en krig imod Irak, ligesom lande som Frankrig og Tyskland i NATO-regi heller ikke støttede en krig. Derfor skabte USA en militær alliance, "coalition of the willing", som primært talte USA, England, Australien, Spanien og altså Danmark.

Selv om Saddam Hussein hurtigt blev fjernet fra magten og senere henrettet, viste der sig – ligesom i Afghanistan – at være langt til et fredeligt og demokratisk Irak.

Danske kampsoldater var i Irak frem til august 2007. I alt kostede den danske indsats, 8 danske soldater livet og 19 blev såret.

De sidste udenlandske kamptropper forlod landet i slutningen af 2011.

Der blev i øvrigt aldrig fundet masseødelæggelsesvåben i Irak.

Siden juli 2018 har NATO på anmodning af den irakiske regering haft forskellige trænings- og uddannelsesmissioner i landet, hvor også danske sikkerhedsrådgivere og soldater stadig deltager.

Billede 22 - Saddam Hussein

Den daværende danske statsminister, Anders Fogh Rasmussen, blev i 2009 generalsekretær for NATO.

Denne post vælges af medlemslandene, og man sidder typisk på posten i fire år, men kan forlænges.

Anders Fogh Rasmussen sad på posten i fem år, indtil han blev afløst af norske Jens Stoltenberg

Billede 23 - Anders Fogh Rasmussen (venstre), George W. Bush (højre)

George W. Bush og Anders Fogh Rasmussen har haft en del med hinanden at gøre i forbindelse med NATO. Under besøgene har de tilsyneladende fundet en fælles hobby.

Billede 24 - Anders Fogh og George W. Bush

Et sidste eksempel, på hvordan den danske udenrigs- og sikkerhedspolitik havde ændret sig fra tiden under Den kolde Krig, er Libyen.

Det nordafrikanske land havde siden 1969 været ledet af diktatoren Muammar Gaddafi. I starten af 2011 bredte der sig tanker om frihed i store dele af Nordafrika og Mellemøsten. I Libyen slog Gaddafi dog hårdt ned på oprørerne, og truede med, at oprørerne skulle "udryddes som rotter".

Det fik FNs Sikkerhedsråd til at give NATO mandat til at beskytte civilbefolkningen. Mindre end tre dage efter havde Folketinget enstemmig besluttet og sendt F16-kampfly afsted til denne NATO-operation.

Scan QR-koden og hør den danske kamppilot, Thomas, fortælle om missionen.

I alt fløj de danske kampfly næsten 600 missioner og kastede mere end 900 bomber. NATOs bombardementer ændrede styrkeforholdet markant i Libyen, og i oktober 2011 blev Gaddafi fanget og umiddelbart herefter dræbt.

Billede 25 - Dansk pilot i F16 fly

NATOs økonomi

D. 20. januar 2017 blev Donald Trump indsat som amerikansk præsident. Med sin politik om "America first" blev den internationale sikkerhedspolitik ændret. De amerikanske tropper skulle hjem, også fra Afghanistan, og så kiggede Trump på NATOs økonomi.

Billede 26 - Donald Trump

Hvad er BNP?

BNP står for:

Brutto
National
Produkt

BNP fortæller noget om et lands økonomi. Det er den samlede produktion og ydelser. f.eks. tæller dit besøg hos frisøren og dine forældres madindkøb. Kort sagt et lands samlede produktion.

På [Danmarks Statistik](#) kan man altid se de nyeste tal, og læse om dette nøgletal.

I 2014 havde NATO's stats- og regeringschefer aftalt, at medlemslandene forpligtede sig til at bruge 2% af landets BNP. Trump var ikke imponeret over de europæiske medlemslande, og på sin twitter-profil skrev han i august 2019 følgende:

"For resten, Danmark giver kun 1,35 procent af deres BNP til Nato. Det er et rigt land og burde være på 2 procent. Vi beskytter Europa, og alligevel er kun otte ud af disse 28 Nato lande over to-procent-mærket. USA er på et meget, meget højere niveau end det."

Det fik den daværende Venstre-statsminister, Lars Løkke Rasmussen til tasterne. Dagen efter svarede han den amerikanske præsident:

Billede 27 - Lars Løkke Rasmussen

“Og - som jeg fortalte dig på Nato-topmødet i Bruxelles sidste år - vi har (proportionelt) mistet nøjagtigt lige så mange soldater i Afghanistan, som USA har. Vi står altid klar - så vi vil ikke acceptere, at vores forsvarsvillighed kun handler om procenter.”

Opgave 5: Twitter og BNP

Læs de to tweets fra Donald Trump og Lars Løkke og besvar spørgsmålene.

1. Hvad synes du de to tweets fortæller om forholdet mellem USA og Danmark?
2. Er du enig/uenig i brugen af penge til forsvaret. Begrund dit svar.
3. Undersøg om danske virksomheder producerer våben og varer til forsvaret og NATO.
4. Undersøg, hvor mange penge Danmark bruger på forsvaret i dag. Lever vi op til NATOs mål på 2 procent af vores BNP?

NATO i dag

Grunden til, at der i dag er øget fokus på militær oprustning, skyldes begivenhederne d. 24. februar 2022. Her krydsede russisk militær den ukrainske grænse. En krig i Europa var startet. "Den kolde Krig 2" har nogle kaldt den tid, vi lever i. Danmark har ligesom mange andre vestlige landet doneret våben og penge til Ukraine, og krigen raser stadig. Forholdet mellem Rusland og NATO er iskoldt. Sverige og Finland er blevet optaget i NATO som følge af krigen i Ukraine. Det betyder, at NATO nu består af 31 medlemslande, bl.a. også tidligere Warszawa-pagts lande som Polen og Bulgarien.

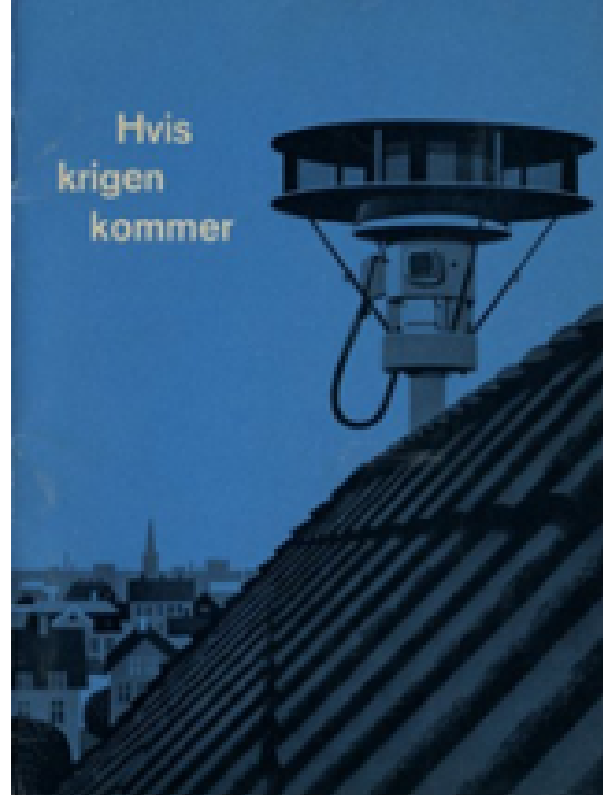
I 1962 udsendte Statsministeriet pjecen "Hvis krigen kommer". I den var der bl.a. gode råd til, hvilke nødforsyninger man med fordel kunne have liggende. I Sverige udtalte forsvarschef Micael Bydén i januar 2024, at svenskerne bør forberede sig på krig, og rådede den svenske befolkning til at have diverse nødforsyninger klar....

Mon vi er ude i endnu en kold krig?

Prøv selv at åbne pjecen fra 1962 ved at scanne QR-koden.

Billede 28 - Pjece fra 1962

Nok er der sket meget siden oprettelsen af NATO d. 4. april 1949, hvor 12 lande forpligtede sig til at hjælpe hinanden, hvis krigen kom. Alligevel er behovet for sikkerhed stadig stort. I dag raser en krig i Europa – lige op ad NATOs grænser.

Folk & Sikkerhed udkom faktisk også med en pjece i år 2024, en pjece under navnet "hvad nu hvis" og her hentydes til krig men også andre krisesituationer der kan opstå.

Hvad nu hvis?

Oversvømmelser, en ny pandemi, cyberangreb, krise, terror eller nedbrud på vores forsyningsnet – der er flere ting, som kan sætte vores samfund ud af spil i en kortere eller længere periode. Med en lille indsats er du heldigvis godt forberedt.

Prøv selv at åbne pjecen fra 2024 ved at scanne QR-koden

Billede 29- Pjece fra 2024

Det er vigtigt at huske på, at der ikke er nogen direkte trussel mod Danmark, og man regner ikke med en krig.

Herhjemme tales der om oprustning og om, hvorvidt kvinder også skal have værnepligt. Danmark har i lange perioder ikke levet op til at bruge de 2% af landets BNP, som NATO kræver.

Trods dette er Danmark stadig en del af NATO og som en tidligere statsminister har sagt det "Vi står altid klar (til at deltage i NATO-missioner) så vi vil ikke acceptere at vores forsvarsvillighed kun måles i procenter".

Selvom man diskuterer procenter, gælder NATOs grundlæggende artikler stadig.

Hvis et NATO-medlem angribes – kommer de andre til hjælp.

NATO er blevet 75 år, og er stadig en garanti for Danmarks og din sikkerhed.

Hvis du vil vide mere:

www.folkogsikkerhed.dk

www.infocenter-kastellet.dk

www.nato.org

www.udsendtafdanmark.dk

www.forsvaret.dk

www.forsvarshistorien.dk

www.danmarkshistorien.dk

Folk & Sikkerhed

Kildesamling

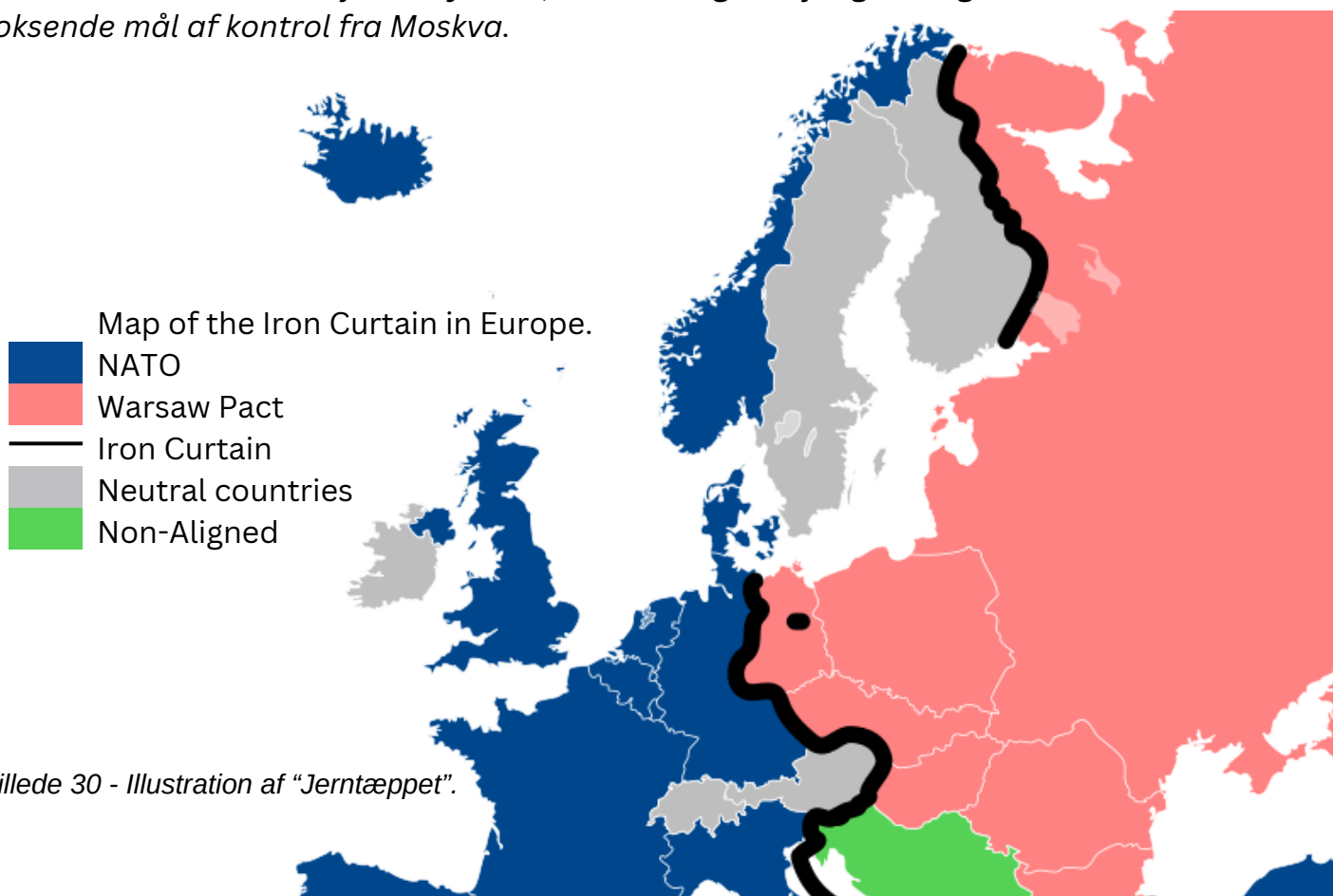
Kilde 1: Uddrag af Churchills ”Jerntæppe”-tale på Westminster College, Fulton, Missouri, USA den 5. marts 1946.

Winston Churchill var premierminister i Storbritannien fra 1940 til 1945. Nedenstående er hans berømte jerntæppetale. I denne tale sagde han bl.a.:

... en skygge er faldet hen over de skuepladser, som så nylig blev oplyst af den allierede sejr. Ingen ved, hvad Sovjet-Rusland ... har til hensigt at gøre i den nærmeste fremtid, eller hvor grænserne er – om der er nogen – for deres ekspansive omvendelsestendenser. Jeg nærer stor beundring for det tapre russiske folk og min krigskammerat marskal Stalin ...

Vi forstår det russiske behov for at sikre sine vestlige grænser ved at fjerne enhver mulighed for tysk aggression. Vi byder Rusland velkommen til at indtage sin berettigede plads blandt verdens ledende nationer ... Men det er min pligt at sige tingene, som jeg ser dem.

Fra Stettin i det baltiske til Triest (se nedenstående kort) i det adriatiske område har et jerntæppe sænket sig gennem kontinentet. Bag denne linje ligger hovedstæderne i alle Central- og Østeuropas gamle stater. Warszawa, Berlin, Prag, Wien, Budapest og Sofia, alle disse berømte byer og folkene rundt om dem ligger i, hvad jeg må kalde Sovjetsfæren, og alle er de under en eller anden form underkastet ikke blot sovjetindflydelse, men et meget højt og i mange tilfælde voksende mål af kontrol fra Moskva.

Billede 30 - Illustration af "Jerntæppet".

Kilde 2: Uddrag af interview med den sovjetiske leder Josef Stalin den 16. marts 1946 i den sovjetiske avis Pravda.

Josef Stalin var kommunistisk diktator i Sovjetunionen. Han kom til magten i 1924, og sad på magten frem til sin død i 1953.

I virkeligheden står Churchill nu som krigsmager. Og Churchill står ikke alene. Han har ikke kun venner i England, men også i Amerika. I denne henseende minder det påfaldende meget om Hitler og hans venner ... Som resultat af den tyske invasion har Sovjetunionen i kampe med tyskerne ... mistet omkring 7.000.000 mennesker. Med andre ord, Sovjetunionens tabstal er flere gange større end Englands og Amerikas tilsammen. Det er muligt, at visse kredse prøver at skubbe det sovjetiske folks ofre, som sikrede befrielsen af Europa fra Hitlers åg, ud i glemslen. Men Sovjetunionen kan ikke glemme dem. Man kan derfor spørge, hvad overraskende der kan være i, at Sovjetunionen i et ønske om at garantere sin sikkerhed i fremtiden prøver at opnå, at disse lande i Østeuropa har regeringer, der er loyale imod Sovjetunionen. Hvordan kan man, uden at have mistet sin sunde fornuft, betegne disse fredelige tendenser fra Sovjetunionens side som "ekspansive tendenser"? Mr. Churchill omgår sandheden, når han taler om de kommunistiske partiers tiltagende indflydelse i Østeuropa. Kommunisternes indflydelse voksede, fordi kommunisterne i de hårde år under fascistisk herredømme i Europa viste sig at være pålidelige, dristige og selvopofrende forkæmpere for folkenes frihed.

Kilde 3: Uddrag af tale af den amerikanske præsident Harry Truman den 12. marts 1947

Den 12. marts 1947 bekendtgjorde den amerikanske præsident Harry Truman den såkaldte Truman-doktrin i en tale til USA's kongres. Kort fortalt betød det, at amerikanerne ville støtte anti-kommunistiske lande.

I dette øjeblik af verdenshistorien må næsten enhver nation vælge mellem to forskellige måder at leve på. Valget er alt for ofte ikke frit. Den ene livsform er baseret på flertallets vilje og er karakteriseret af frie institutioner, repræsentativt styre, frie valg, garantier for den personlige frihed, tale- og religionsfrihed og frihed for politisk tryk. Den anden livsform hviler på en minoritets vilje med magt over flertallet. Den hviler på terror og undertrykkelse, en kontrolleret presse, forudbestemte valg og undertrykkelse af den personlige frihed ... De frie folk i verden ser hen til os om hjælp til at fastholde deres frihed. Hvis vi vakler i vor ledelse, bringer vi verdensfreden i fare, og vi vil sikkert bringe vor egen nations velfærd i fare ...

Kilde 6: Uddrag af præsident George Bushs tale til USA's kongres 20. september 2001

George Bush var præsident i USA i perioden 2001-2009. I sin tale til den amerikanske kongres kort tid efter terroraktionen d. 11. september sagde han bl.a.;

... 11. september begik frihedens fjender en krigshandling mod vort land. Amerikanerne har mange spørgsmål. De spørger sig: »Hvem angreb vores land«? Alt det materiale, vi har samlet, peger på et netværk af løst sammenknyttede terror-organisationer, der går under navnet al Qaeda... Deres mål er at lave verden om og påtvinge mennesker allevegne deres yderligtgående tro.

Terroristernes sag beordrer dem til at dræbe kristne og jøder, til at dræbe alle amerikanere og til ikke at skelne mellem militære og civile, inklusive kvinder og børn. Denne gruppe, og dens leder en person ved navn bin Laden... Al Qaedas ledelse har stor indflydelse i Afghanistan og støtter Taleban-regimet, der kontrollerer størstedelen af dette land.

I Afghanistan har vi set al Qaedas vision om, hvordan verden skal være. Det afghanske folk er offer for brutal undertrykkelse; mange sulter og mange er flygtet. Kvinder har ikke ret til skolegang. At eje et fjernsyn kan medføre fængselsstraf. Religion kan kun praktiseres på de måder, lederne dikterer. En mand kan blive fængslet i Afghanistan, hvis hans skæg ikke er langt nok... USA stiller disse krav til Taleban:

- 1) Udlever alle ledere af al Qaeda, der befinder sig jeres land, til USA's myndigheder.*
- 2) Frigiv alle udenlandske statsborgere, heriblandt amerikanske statsborgere, som i uretmæssigt har fængslet.*
- 3) Beskyt de udenlandske journalister, diplomater og nødhjælpsarbejdere, der arbejder i jeres land.*
- 4) Luk øjeblikkelig og permanent alle terroristtræningslejre i Afghanistan. Og udlever enhver terrorist og person i deres støttenetværk til de rette myndigheder.*
- 5) Giv USA fuld adgang til terroristernes træningslejre, så vi kan sikre os, at de aldrig igen vil kunne bruges.*

Disse krav er ikke åbne til forhandling eller diskussion. Taleban må handle og handle øjeblikkeligt. Taleban må udlevere terroristerne eller dele deres skæbne. USA er taknemmelig over, at mange nationer og mange internationale organisationer allerede har tilkendegivet deres sympati og støtte. Enhver nation i regionen må nu træffe en beslutning: Enten er I med os, eller også er I med terroristerne. Fra og med denne dag vil enhver nation, der fortsætter med at huse eller støtte terrorisme af De Forenede Stater blive betragtet som et fjendtligt regime.

Kildehenvisninger:

Billede 1: Philips Radio – 1955. Foto: Wikimedia

Billede 2: Befrielsesnummeret af Fyns Tidende. den. 5. maj 1945. Foto: Wikimedia

Billede 3: Rønne 1945. Foto: Wikimedia

Billede 4: Winston Churchill. Foto: Wikimedia

Billede 5: This is the Iron Curtain from the late 1950s up to the late 1980s.

Created by Vernes Seferovic. Foto: Wikimedia

Billede 6: Stalin 1937. Foto: Wikimedia

Billede 7: Harry S. Truman. Foto: Wikimedia

Billede 8: Marshall-planen. Foto: Wikimedia

Billede 9: Tjekkoslaviet. Foto: Wikimedia

Billede 10: Berlinmuren 1961. Foto: Wikimedia

Billede 11: Finderup-bunkeren. Foto: Forsvarsgalleriet

Billede 12: Ronald Reagen. Foto: Wikimedia

Side 18: Atomprøvesprængning. Foto: Wikimedia

Billede 13: Berlinmuren 1989. Foto: Wikimedia

Billede 14: Jugoslavien kort. Foto: Wikimedia

Billede 15: Joseph Tito. Foto: Wikimedia

Side 23: Et fly flyver ind i World Trade Center, New York, 2001. Foto: Wikimedia

Billede 16: Afghanistan map. Foto: Wikimedia

Billede 17: Afghanistan map. Foto: Canva

Billede 19: Osama bin Laden. Foto: Wikimedia

Billede 20: Afghanistan 2021. Foto: Wikimedia

Billede 21: Irak. Foto: Wikimedia

Billede 22: Saddam Hussein. Foto: Wikimedia

Billede 23: Anders Fogh og George W. Bush. Foto: Wikimedia

Billede 24: Anders Fogh og George W. Bush (mountainbike) Foto: Wikimedia

Billede 25: Dansk pilot i F16 fly. Foto: Forsvarsgalleriet

Billede 26: Donald Trump. Foto: Wikimedia

Billede 27: Tidligere statsminister Lars Løkke Rasmussen. Foto: Forsvarsgalleriet

Billede 28: Pjecens forside viser en af de mange varselssirener, der blev opsat

landet over. Oprindelse: Koldkrigsmuseet Regan Vest

Billede 29: Pjece fra Folk & Sikkerhed

Billede 30: Illustration af “Jerntæppet”. Foto: Wikimedia

Undervisningsmateriale om NATO
Udgivet af foreningen Folk & Sikkerhed

**Folk &
Sikkerhed**

